

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET ARTIKEL VAN Dr. LYSEN

DOOR

S. R. STEINMETZ.

De heer Lysen eischt van den onderzoeker in de Sociologie volkomen objectiviteit en hij vreest voor hare ontwikkeling, wanneer haar wetenschappelijk karakter miskend wordt (al. 2). Ik ben het volkomen met hem eens. Tevens erkent hij, dat lang niet alle sociologen aan dien eisch voldoen. Met nadruk toegegeven. Zulk een bedreiging schuilt volgens den heer L. in het plan van een paar sociaal-demokratische vereenigingen om een bijzondere leerstoel voor deze wetenschap aan de Rijksuniversiteit te Utrecht op te richten (al. 1). Deze vrees spruit uit L.'s meening, dat de S.D.A.P. zeker niet gesteld is op objectieve Sociologie (al. 2). Dat de stichters van dezen leerstoel zouden streven naar objectieve Sociologie en meenen, dat juist de wetenschap hier onderwezen niet objectief zou zijn, acht hij geheel uitgesloten; hij spreekt zelfs niet over deze mogelijkheid, en toch erkent hij (al. 2), dat niet-objectieve Sociologie voorkomt ook bij niet-socialisten. Is dit wel geheel objectief? De heer L. is klaarblijkelijk niet bij machte juist bij deze vereenigingen iets anders te zien dan politieke bedoelingen.

Loopt ook de socioloog uit het liberale of het kerkelijke kamp niet gevaar van den eisch der objectiviteit af te wijken, en zou dan geen tegenwicht gewenscht zijn? Mij dunkt, het is onvermijdelijk, dat in eene wetenschap als de Sociologie, wier verschijnselen zoo ingewikkeld zijn, de opvattingen der onderzoekers getint zullen worden door de sfeer, waarin zij opgroeiden en waarin zij nog leven. Vooral ten opzichte van de groote problemen van het maatschappelijk leven is hier eene volledig objectieve beschouwing nauwelijks mogelijk; vooral de waardeeringen van krachten en schattingen van mogelijkheden zullen wel onder den invloed van min of meer subjectieve aanschouwingsgewoonten moeten staan. Zeker, de gewoonte van wetenschappelijk werk, de zelfcontrole, die ieder onderzoeker toepast, zullen hier ten gunste van de objectiviteit werken.

Mij lijkt het niet aangetoond door onzen schrijver, dat de socialistische socioloog zoo veel meer dan de liberale of de kerkelijke

gevaar zal lopen, dat zekere hypothesen tot dogma's zullen verstijven, Mij dunkt, dat de heer L. als hij zich nog wat oefent in objectiviteit, dat zal moeten toegeven. Dr. L. voorspelt (in al. 4) daarentegen dat de socialistische hoogleeraar in Utrecht per se subjectief zal wezen en dogmatisch socialisme zal voordragen. Hij bewijst echter niet, met geen enkel woord, dat deze socioloog bij de anderen in wetenschappelijke objectiviteit zal achterstaan. Dit had hij moeten aantonen, desnoods dit alleen, maar hij doet het niet, met geen enkel woord. Zouden de socialisten zich niet met meer recht, op ervaring steunend, objectiever dus, kunnen beroepen op de vaak genoeg gebleken subjectiviteit b.v. bij het onderwijs in de nauw aan de Sociologie verwante Oekonomie? Sociologen, die wat werk leverden, hebben we nog zoo bedroefd weinig in Nederland. Het is daardoor moeilijk aan te toonen, dat de toekomstplannen der S.D. meer van de voor de wetenschap noodzakelijke objectiviteit zullen aflokken dan de machtige sfeer van het kapitalisme of de zoo diep inwerkende dogma's der kerkelijken.

Is de heer L. er zoo zeker van, dat de niet-socialistische docenten de socialistische leer volkomen objectief, als een sociaal verschijnsel gelijk een ander zullen onderzoeken? (al. 5). En waarop grondt zich dan die zekerheid? In al. 5 geeft Dr. L. ons alles toe: de maatschappijbeschouwing is een geloofskwestie, gegrond op diep ingewortelde overtuigingen. Dit geldt dan echter natuurlijk voor alle theorieën gelijkelijk.

Ondanks zijn diepen eerbied voor de overtuigingen van anderen, kan Dr. L. het in al. 6 toch maar niet brengen tot eerbied voor den gevreesden s.d. socioloog. Hij zal niet „waarlijk Sociologie” geven. En de anderen? Dr. L. acht de R.K. sociologen niet zoo gevaarlijk, daar deze met hun eigen universiteit als het ware den argeloozen student voor hun bijzondere opvattingen waarschuwen. Maar de bijzondere leerstoel van den socialist is dan ook al een waarschuwing! Ik vrees, dat er nog meer waarschuwingen noodig zijn.

En er zijn ook nog Protestanten en Liberalen! Het doet wel goed nog zoo'n naïef geloof in de objectiviteit dezer heeren op maatschappelijk gebied aan te treffen. Ik houd ze voor zeker niet subjectiever dan de anderen, maar ook voor niet zoo hoog boven alle verdenking als L., ondanks al. 2 en 5, schijnt te doen. Ik vraag Dr. L. weer: waarom is van den socialist meer gevaar te duchten (al. 6)? Over de verhevenheid der natuurwetenschappers boven alle verleiding tot subjectiviteit oordeelt L. wel wat optimistisch. Biologen allang en zelfs physici konden hem wel anders leeren.

Zoolang de andere sociologen geen zekerheid van objectiviteit bieden, zooals L. toegeeft, en hij niet aantoont, dat de socialist zeker subjectiever zal zijn dan zij, is zijn pleidooi mislukt.

Maar tot nu toe was mijn kritiek negatief. Ik wou verder gaan.

Is het niet gewenscht, dat in het koor van eenzijdige opvattingen ook de socialistische stem niet ontbreekt? Het geheel wordt er veelzijdiger, dus objectiever door in zekeren zin.

De socialisten, vooraan Marx, maar zoovelen na hem, hebben onloochenbaar zeer belangrijk sociologisch werk gedaan, dat wij niet kunnen missen, zoo wij ook maar eenigszins ernstig en objectief onze maatschappij onderzoeken willen. Op de breede massa van het volk, op den immensen omvang van armoë, op de onweerlegbare nadeelen van het kapitalisme naast zijn groote verdiensten en zoovele andere verschijnselen hebben zij eerst scherp licht doen vallen. Wanneer de socioloog, die zijn best doet van *alle* partijpolitiek ver te blijven, nu een wat veelzijdiger sympathie en aanschouwing van onze maatschappij bezit dan dankt hij dit toch voor een goed deel aan die socialistische onderzoekers. Ik vertrouw, dat de heer L. hen niet in zijn studiegang zou willen missen, ik waarlijk niet! Welnu, als hij die schrijvers en hun groote waarde voor de wetenschap, zelfs waar zij eenzijdig zijn, erkent, waarom dan zoo bang en afkeerig van dien éénen bijzonderen hoogleeraar?

Ik herhaal: het betoog van den heer Lysen lijkt mij allerminst objectief.

Neen, waar het op aankomt bij de benoeming van iederen hoogleeraar, bij den gewonen zoogoed als bij den bijzonderen, is de strenge toetsing van de voorgedragen persoon en van zijn wetenschappelijk werk. Deze moeten aan hooge eischen voldoen, en wel aan louter wetenschappelijke: kennis en wetenschappelijke zin, d.i. eerlijkheid en kritiek. Deze zijn strikt onmisbaar, maar de neiging komt wel voor, ten opzichte van andere opvattingen en conclusies dan de eigene aanmerkelijk strenger te wezen. En die neiging bestaat niet alleen bij de socialisten. De Booze is listig.

Laat de nieuwe man zoo socialistisch zijn als hij maar wil, als hij maar hoog staat in de wetenschap en niet slechts in de propaganda. Zou Dr. Lysen Marx toegelaten hebben als bijzonder hoogleeraar?

Ik heb vele jaren geleden mij verzet tegen de toelating van een socialistischen privatdocent, niet om zijn overtuiging, maar om zijn geringe wetenschappelijke waarde; ik verklaarde toen tevens, dat ik met graagte een college zou volgen van een uitstekend onderzoeker van dezelfde richting. En zoo denk ik er nog over, al ben ik nu wat oud om college te loopen.

Onze bijzondere leerstoelen hebben ten doel leemten in onze universiteiten aan te vullen, leemten in de onderwezen vakken, ook leemten in de uitgangspunten, om zodoende onvermijdelijke eenzijdigheid tegen te gaan.

Mijn ongevraagd advies zou dus geheel omgekeerd luiden als dat van Dr. Lysen.